

ו, א-ב). אמנם קודם שטבל אין שוחטים עליו, משום שבדין זה שטמא מת אינו מקריב קרבן פסח נאמרו שני דינים: א. שקרבן פסח הוא ככל הקרבנות שנאמר בהם דין שטמא מת אינו משלח קרבנותיו, ודין זה הוא בטמא מת בלבד ואפילו אחר שטבל עד שלא נשלמה טהרתו. ב. דין מיוחד בקרבן פסח שאינו בא על הטמאים, ודין זה נלמד מ'איש איש כי יהיה טמא לנפש', שקרבן פסח ביחיד אינו בא בטומאה, ודין זה לא נאמר אלא בטמא שעדיין לא טבל, ומפסוק זה למדים שגם טמא שרץ קודם שטבל אין שוחטים עליו (ע"פ ח' רבינו חיים הלוי קרבן פסח ו, א).

הא קא משמע לן דאף על גב דמחוסר הערב השמש קא משמע לן דשמשא ממילא ערבא, ויכלה הגמ' לתרץ שהחידוש הוא שאין חוששים שמא יראה אחר כך ויסתור את טהרתו למפרע (ראה תוס' ד"ה בשמיני), אלא שחידוש זה הוא רק להסוברים (לעיל פא, א) שראיה שאחר הטבילה סותרת למפרע מדאורייתא, אבל לשיטות (שם) שסוברות שאינה סותרת אלא מדרבנן אין זה חידוש, ולכך נקטה הגמ' שהחידוש הוא שאף שהוא מחוסר הערב שמש שוחטים עליו (צל"ח).

אימא בְּשִׁמְיָנִי, והברייתא נקטה חידוש זה דוקא בזבה ולא בזב, משום שאם היתה שונה כן בזב, היה מקום לפרש שמדובר בזב בעל שתי ראיות [שאינו חייב קרבן], והברייתא באה לחדש שאעפ"כ אינו מקריב בשביעי שלו אלא בשמיני משום שאין שוחטין על טבול יום, ואילו זבה שמחוסרת כיפורים, אפילו בשמיני אין שוחטים עליה. ולכך שנתה הברייתא דין זה בזבה, שבדאי מדובר בבעלת שלש ראיות – שאם היתה רואה רק שתי ראיות הרי היא רק שומרת יום כנגד יום ומותרת בשלישי, ועל כרחק שמדובר בבעלת שלש ראיות – ונתחדש שאף שהיא מחוסרת כיפורים שוחטים עליה (צל"ח).

מְשֻׁנָּה. הַאֲוֵן – מי שמתו מוטל לפניו, כמבואר בגמ' בזבחים (ק, ב) 'עד מתי מתאוננין עליו... רבי אומר כל זמן שלא נקבר' (רש"י). ואף שמבואר בגמ' שם שהכוונה היא שלעולם יום הקבורה תופס לילו [דהיינו שנוהגת אנינות בלילה שלאחריו] אף אם אינו יום המיתה, וכן מבואר שם שביום המיתה לכולי עלמא נחשב אונן מדאורייתא גם אחר הקבורה, מכל מקום הגורם לדיני האנינות הוא מה שמתו מוטל לפניו, אלא שמחמת כן מחוייב הוא לנהוג בדינים אלו גם אחר הקבורה [לרבנן כל אותו היום, ולרבי גם בלילה שלאחריו] (ח' ר' אריה לייב ב, לא). ויש שביאר, שבאמת איסור אונן אינו אלא כשמתו מוטל לפניו, והאיסור לאחר הקבורה הוא מדין אבל ולא מדין אונן (אבן האזל ביאת מקדש ט, ט).

וטעם הדבר ששוחטים על האונן, משום שהוא ראוי לאכול את פסחו לערב, שאין אנינות לילה אלא מדרבנן (רש"י). ומשנתנו מדברת דוקא בנעשה אונן קודם חצות, שאז אין שוחטים עליו בפני עצמו אלא עם אחרים, משום שיש לחוש שמא יטמא למתו ויבוא הקרבן לידי פסול, אבל בנעשה אונן אחר חצות, שכבר נתחייב בהקרבת הפסח, שוחטים עליו אפילו בפני עצמו אם לא ימצא מי שיתמנה עמו, שכיון שכבר נתחייב בהקרבת הפסח זהיר הוא שלא יפסל (ע"פ רש"י להלן צח, א). ויש שכתב שמשנתנו מדברת דוקא בנעשה אונן אחר חצות, שכבר חל עליו חיוב הקרבן קרבן פסח, אבל אם נעשה אונן קודם חצות, שכבר חלה עליו אנינות קודם זמן הקרבן הפסח, אינו יכול להקריב את הפסח כלל (תוס', ורש"י שם בפי' השני). וטעם החילוק, משום שדין זה

אֵלָא לָרֵב מְדַאֲרִייתָא נָמִי לֹא חָזִי דְּכָתִיב אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנַפְשׁוֹ, ומכל מקום אם טבל שוחטין עליו, משום שבפסוק התמעט דוקא 'טמא לנפש', ומי שכבר טבל הוקלשה טומאתו (תוס' ד"ה מי). ומטעם זה למסקנת הגמ' שוחטים גם על מחוסר כיפורים, שגם הוא כבר הוקלשה טומאתו. אבל הטעם הראשון של הגמ' – שבמחוסר כיפורים לא שייך שמא יפשע, ובאופן שכבר מסר את קרבנותיו לבית דין – בטל, שכן למסקנא נתמעט טמא שרץ מדאורייתא ואין הטעם שמא יפשע. ולפי זה שוחטים על מחוסר כיפורים גם כשלא מסר את קרבנותיו לבית דין, כיון שאין חוששים כלל לפשיעה, והכל תלוי רק באם כבר הוקלשה הטומאה או לא (תוס' דע"פ א"ע המשניות ח, ה).

ויש שכתבו שאין שוחטים על מחוסר כיפורים עד שימסור את קרבנותיו לבית דין (רמב"ם קרבן פסח ו, ד; רש"י להלן ד"ה הכי), ומקורם ממה שמבואר בגמ' להלן שהחידוש בדין המשנה שזבה שוחטים עליה בשמיני שלה [שאז היא מחוסרת כיפורים] הוא כדרב שמעיה, שחזקה על בית דין שאין עומדים עד שיכלו המעות, ומבואר שמה שהתירה המשנה הוא רק כשמסרה את המעות לבית דין. ואף שלמסקנא לא חוששים שמא יפשע ולא יטבול, מכל מקום במחוסר כיפורים יש לחוש יותר שלא יביא את קרבנותיו, שכן פעמים שאין לו קן מזומן לקנות, ועוד, שהרי פשע כבר ולא הביא את קינו קודם תמיד של בין הערביים (חז"א זבחים ד, ו).

דְּהֵיִינוּ טוּמְאָתָא שְׂרָץ וְאָמַר רַחֲמָנָא יִנְדְּחִי, וטעם הפסול אינו משום שאינו ראוי לאכילה, שהרי יכול הוא לטבול ולאכול לערב, אלא הוא דין מיוחד שמיעטה התורה טמא מלשחוט עליו את הפסח. ולכן נפסק להלכה (רמב"ם קרבן פסח ב, ב) שמי שהיה טמא בפסח ראשון ולא הקריב פסח שני במזיד, פטור מכרת, ושונה דינו ממי שהיה אנוס בראשון שאם לא הקריב בשני במזיד חייב כרת, אף שהרי גם מי שהיה טמא בראשון אינו אלא אנוס, ועל כרחק שאין פטורו משום שאינו ראוי לאכילה אלא גזירת הכתוב היא שטמא התמעט מקרבן פסח, ולא נאמר דין כרת בפסח שני אלא במי שלא הקריב את הראשון מחמת אונס (ח' רבינו חיים הלוי ביאת מקדש ד, ו). ויש שכתב, שטמא שרץ התמעט משום שאינו ראוי לאכילה, ואף שיכול הוא לטבול, מכל מקום כיון שהוא מחוסר מעשה בגופו נחשב אינו ראוי כל זמן שלא טבל, ודינו של הרמב"ם שפטר טמא מכרת בפסח שני נאמר רק בטמא מת שאין מקריבים עליו אף אחר שטבל, שבו נאמר דין מיוחד שפטור מפסח אף שכבר טבל (שערי יושר א, יב).

בְּיוֹם הַהוּא הוּא דְּאֵינָן יוֹכְלִין לַעֲשׂוֹת אֶבֶל לְמַחֵר יוֹכְלִין לַעֲשׂוֹת וְאָמַר רַחֲמָנָא נִדְּחוּ, ובאמת יכלו לטבול ולעשות הפסח בו ביום, ומשה אמר להם שאם לא יטבולו יעשו פסח שני (תוס', ראב"ד קרבן פסח ו, ב), והיינו אם יאנסו ולא יוכלו לטבול, אבל אם יכלו לטבול ולא טבלו, חייבים כרת ואינם יכולים לעשות פסח שני (תוס' הרשב"א משאנן, וראה מהר"י קורקוס שם ומהרש"א להלן צב, ב). ויש שפירש שאף אם יכלו לטבול ולא טבלו אינם חייבים כרת ויכולים לעשות פסח שני (תוס' הרשב"א משאנן בפי' השני).

ויש שכתב, שאף אם יטבולו ידחו לפסח שני, שכן טמא מת אף שטבל והזהר אינו מקריב קרבן פסח באותו יום אף שיכול הוא לאכול בערב [כשנטמא בטומאה שנזיר מגלה עליה], ולכן משה לא אמר להם לטבול אלא לעשות פסח שני, אבל טמא שרץ שטבל, יכול להקריב את פסחו ולאכלו בערב (רמב"ם קרבן פסח